

Грабовська І. В.

старший викладач кафедри економіки, менеджменту та адміністрування,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 вплинула на всі без винятку галузі світової економіки. Провідні компанії світу зосереджені на тому, як адаптувати свою діяльність до карантинних заходів, зберегти робочі місця і мінімізувати свої втрати внаслідок рецесії. Українська економіка вже чотири місяці проіснувала в умовах карантину: скорочення ВВП, повна або часткова зупинка підприємств, різке зростання рівня безробіття – все це наслідки COVID-19 для країни. Під час вимушеної зупинки бізнесу колосальних збитків зазнала курортно-рекреаційна індустрія, сфера туризму, ресторанного і готельного бізнесу. Дослідження вимагає низка принципово важливих питань, пов'язаних з виокремленням характерних ознак суб'єктів санаторно-курортної діяльності, визначенням напрямків забезпечення ефективності санаторно-курортних підприємств в умовах пандемії COVID-19 та перспектив їх розвитку.

Санаторно-курортний комплекс територіальної суспільної системи розглянуто у контексті соціально орієнтованої індустрії здоров'я, що з'явилася внаслідок географічної спеціалізації галузей. Н. Ведмідь його інтерпретує трояко: «по-перше – самостійна підсистема міжгалузевого рекреаційного комплексу; по-друге – звужуючи цільовий сегмент до туристів, цей комплекс розглядається як підсистема туристично-рекреаційного комплексу; по-третє, міжгалузеве об'єднання підприємств, установ, у рамках якого виникають економічні та соціальні відносини з виробництва, реалізації та надання відпочивальникам послуг» [2, с. 48]. Стрижневу позицію у санаторно-курортному комплексі посідають суб'єкти господарювання, які продукують послуги, спрямовані на запобігання втратам рекреаційної складової людського капіталу.

Перехід до ринкових відносин підвищив зацікавленість власників санаторно-курортних закладів в ефективності їх роботи та забезпеченості конкурентоздатності наданих ними послуг. Цей факт підтверджується зростанням кількості структурних підрозділів сфери сервісу у санаторно-курортних закладах, незважаючи на скорочення кількості самих закладів. Різноманіття завдань, що стоять перед сучасними санаторно-курортними підприємствами, і комплексність пропонованого споживачеві продукту пов'язано з великою кількістю основних і додаткових послуг, які пропонують відпочиваючим. За таких умов основним джерелом розвитку підприємств санаторно-курортного комплексу на ринку рекреаційних послуг є створення умов для задоволення вимог внутрішніх та іноземних споживачів через збалансування ціни лікування з якістю послуг [3, с.123].

В той же час власники закладів стали залежними від можливості громадян України купувати санаторно-курортний продукт, від їх платоспроможності.

Також існує проблема, пов'язана з недостатньою потужністю внутрішніх та зовнішніх потоків відпочиваючих, який значно скоротився в умовах карантину і спричинив стійке зростання обсягів збиткової діяльності санаторно-курортних підприємств.

Крім пандемії COVID-19, серед основних причин, які впливають на збільшення суми збитків, можна виділити: зниження завантаження санаторно-курортних підприємств; непродуктивне утримання підприємств в міжсезоння; зростання плати за електро- та водопостачання; зростання собівартості ліжко-місця (збільшення вартості медичного обладнання, медичних послуг, продуктів харчування), що безпосередньо впливає на рівень кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; зростання витрат на охорону, нарахування амортизації, реконструкцію будівель, капітальний та поточний ремонт внутрішніх приміщень, заохочення й утримання персоналу в міжсезоння.

Важливою складовою неефективного функціонування вітчизняного санаторно-курортного комплексу є також відсутність розгорнутої системи інформаційно-рекламного забезпечення діяльності та низький рівень менеджменту закладів санаторно-курортної сфери. Отже, на сьогодні існує об'єктивна необхідність у зміні пріоритетів управління, що приведе галузь до європейських стандартів. Створення фінансових умов розвитку санаторно-курортних підприємств залежить від багатьох факторів [4, с.122]: ступеня розроблення державних програм розвитку курортів і ефективності їх впровадження; надання необхідного фінансування програм з Державного та місцевого бюджетів; забезпечення гарантованого обсягу путівок фондами соціального страхування, міністерствами, відомствами та профспілками підприємств і організацій; формування сприятливого інвестиційного клімату.

Для збереження конкурентних позицій на ринку санаторії і курорти повинні зосереджуватися на якості оздоровчого процесу і прагнути до впровадження нових методів профілактичного лікування й оздоровлення, реабілітації, використання сучасних технологій діагностики, вивчення та застосування нетрадиційних методів медицини. Реакцією менеджменту санаторіїв має бути гнучке маркетингове ціноутворення, система сезонних знижок на путівки, приваблення рекреантів дисконтною системою.

Регулювання діяльності санаторію повинне поєднувати в собі саморегулювання, засноване на законах вільного ринку, і державне регулювання в особливо важливих питаннях. Потрібна цілеспрямована регіональна політика, цільова програма розвитку рекреації і туризму на стратегічний період, здійснення комплексу організаційних, економічних, фінансових, управлінських та інших заходів як складових ефективною реалізації санаторно-курортної політики. Участь держави в інвестиційному процесі санаторно-курортної сфери є вкрай низькою, а недосконале податкове законодавство перешкоджає зростанню інвестицій з боку приватних інвесторів в рекреаційну інфраструктуру, яка відповідала б світовим стандартам та сприяла підвищенню конкурентоспроможності санаторно-курортного комплексу. Як наслідок, іноземні туристи та більша частина заможних вітчизняних туристів надають перевагу відпочинку в європейських оздоровницях.

Задля усунення зазначених негативних факторів розвитку санаторно-курортного комплексу доцільно [1, с.14]: реалізувати державну соціальну політику щодо подальшого підвищення рівня та якості життя населення; підвищити ефективність державного регулювання курортно-рекреаційної сфери; розробити та впровадити комплекс заходів з метою залучення інвестицій для розвитку інфраструктури санаторно-курортного комплексу; удосконалити систему інформування про можливості санаторно-курортної галузі країни в цілому, позиціонувати Україну на світовому ринку санаторно-курортних послуг як великий центр лікування та реабілітації; розвивати інформаційно-рекламну й маркетингову діяльність санаторно-курортних установ; збалансувати цінову політику та якість основних і додаткових санаторно-курортних послуг, впроваджувати систему знижок; удосконалити організацію діяльності санаторно-курортних закладів, спрямовану на зменшення витрат з їх утримання та здешевлення вартості путівок; підприємствам санаторно-курортного приділяти більше уваги розробці та впровадженню інноваційних заходів для індивідуалізації курортної пропозиції та формування нових вітчизняних брендів на ринку санаторно-курортних послуг України; забезпечення санаторно-курортних установ кваліфікованими фахівцями. Вирішення цих проблем дозволить ефективно розвивати санаторно-курортну сферу, створити доступний та ефективний ринок оздоровчих послуг для максимального задоволення попиту населення.

Для скорішого відновлення роботи рекреаційних установ та організацій медичного профілю необхідно забезпечити належний рівень сервісу при обов'язковому виконанні санітарно-гігієнічних норм та інших відповідних карантинних вимог МОЗ України. В період карантину перш за все необхідно зосередитись на додаткових опціях і можливостях безпечного відпочинку. У свою чергу все це буде сприяти покращенню фінансового стану санаторно-курортних закладів та подальшому розвитку курортно-рекреаційної індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борулько Н.М. Сучасний стан та перспективи розвитку санаторно-курортного комплексу України / Н.М. Борулько // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2014. – Вип. 8 (215). – С. 10-15.
2. Ведмідь Н.І. Санаторно-курортний комплекс як системний об'єкт наукового пізнання / Н.І. Ведмідь // Зб. наук. пр. Черкаського державного технологічного ун-ту. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 36 (1.2). – С. 43-51.
3. Нездойминов С.Г. Современные тенденции развития лечебно-оздоровительного туризма в Украине / С.Г. Нездойминов // Туризм: право и экономика. – 2014. – № 2. – С. 20-24.
4. Ткаченко Т.І. Особливості управління закладами санаторно-курортної сфери / Т.І. Ткаченко, С.В. Костін // Вісник Львівського Університету. – 2008. – №24. – С.121-127.